

## Rozpracování kompetence 14

### Původní znění

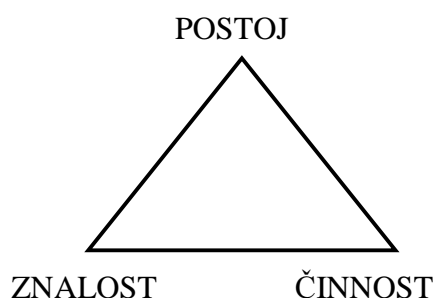
Kompetence		1	2	3	4	SZ	UČ	T	Sy	Př	D	SI	R
14	mít vztah k přírodě, úctu k přírodě, zodpovědnost, porozumění přírodě	x		x	x	o	o	x		x		x	x
	šetrné chování k přírodě, skromnost				x					x			

### Rozpracování do dílčích kompetencí

č.	Dílčí kompetence	Vysvětlení, komentář
1)	Uvědomuje si závislost člověka na přírodě.	<i>Jde zejména o závislost „materiální“, tj. o poznání, že příroda nám poskytuje veškeré zdroje (vzduch k dýchání, vodu, potraviny, suroviny, energii, ...)</i>
2)	Chce a umí pobývat v přírodě.	<i>Nejde o schopnost přežít bez prostředků v divočině. Jde spíš o to svou přítomností přírodu nerušit, respektovat prostředí, ve kterém se pohybují, a jeho obyvatele.</i>
3)	Snaží se porozumět vztahům v přírodě.	<i>Poznávání vztahů a zákonitostí, ekologie jako přírodní věda. V každém věku má poznávání vztahů v přírodě jiný charakter. Součástí poznávání vztahů v přírodě je i základní znalost organismů, které do těchto vztahů vstupují. Řadu teoretických poznatků dává škola (zejména od cca 11 let), úkolem skautské výchovy je doplnit teorii praktickými poznatky a pozorováním a vnímat poznatky v kontextu odpovědného vztahu k přírodě.</i>
4)	Uznává přírodu jako hodnotu o sobě.	<i>Pojem <b>příroda</b> není vnímán jednoznačně. V zásadě jde o dvojí druh vnímání hodnoty v přírodě: 1) Hodnota života, živého tvora, organismu 2) Hodnota nějaké části přírody jako celku – společenstva, části krajiny (louka, kus lesa, rokle, ...)</i>
5)	Vnímá časové měřítko vývoje přírody a krajiny.	<i>Chápe, že různé děje v přírodě probíhají v různých časových dimenzích – od okamžiků v řádu sekund a minut až ke geologickému času trvajícím milióny let. V tomto měřítku vnímá i lidské zásahy (za jak dlouho vyrostе strom a jak dlouho trvá jeho pokácení apod.)</i>
6)	Uvědomuje si dopady své činnosti na přírodu. <ul style="list-style-type: none"> <li>• K těmto dopadům není lhostejný.</li> <li>• Hledá a nachází cesty, jak svůj negativní vliv na přírodu omezit.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Porozumění tomu, že můj život a mé životní potřeby a aktivity mají negativní vliv na přírodu, porozumění tomu, co a jak ovlivňují</li> <li>• Postupné vytváření návyků (třídění odpadů, cestování hromadnou dopravou, šetření, ...)</li> <li>• Přijetí a uvědomění si postojů, na nichž je založeno šetrné chování</li> </ul>
7)	Umí vysvětlit a obhájit svou snahu o šetrné chování k přírodě a své postoje.	<i>Jde o schopnost své chování a postoje vysvětlit a obhájit i ve chvílích, kdy jsou menšinové a jdou „proti proudu“.</i>
8)	Postupně přejímá odpovědnost za sebe i za své okolí.	<i>Primárně je zde myšlena odpovědnost za své činy a za své okolí ve vztahu k přírodě. Jde ale i o odpovědnost v širším smyslu, to je ale rozpracováno v jiných kompetencích.</i>
9)	Je si vědom globálních souvislostí.	<i>Jsme součástí 10% nejbohatších obyvatel světa, kteří mají nejvyšší spotřebu a nejvyšší produkci odpadů. Důsledkem naší vysoké životní úrovně je vyčerpávání přírodních zdrojů a produkce odpadů i v jiných částech světa.</i>
10)	K přírodě přistupuje s pokorou	<i>Zejména v situacích, kdy aktivně zasahuje do přírody a mění ji. V oddílové praxi to budou např. stavby na táboře, v životě pak řada profesí a činností (zemědělství, lesnictví, zahradnictví, stavby v krajině, úpravy vodních toků, ...)</i>

č.	Dílčí kompetence	Vysvětlení, komentář
11)	Je si vědom, že člověk je na jedné straně součástí všeho živého, na straně druhé je člověk něco jiného než zvíře.	<i>Jde o poznání, že člověk je po biologické stránce stejný, jako jiní živočichové – dýchá, přijímá potravu, trpí nemocemi, v jeho těle probíhají metabolické procesy apod. Na straně druhé se od zvířete zásadně odlišuje – má svobodnou vůli, jeho chování se neřídí jen instinkty, jeho život má morální a duchovní rozměr.</i>
12)	Má úctu i k těm živým tvorům (organismům), které obývají jeho domácnost a které chová či pěstuje pro svou potřebu.	<p>„Úcta k praseti v chlívků nebo kytce za oknem“ .  „Za biftekem vidí krávu jako živého tvora“</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Umí se postarat o domácí zvíře, rostlinu. Poznává jejich životní potřeby a snaží se pro ně vytvořit přirozené prostředí.</li> <li>• Ví, že potraviny, které nakupuje a spotřebovává, jsou produkty živých organismů, které někdo chová či pěstuje.</li> <li>• Má-li při nákupu možnost volby, vybere takové potraviny, při jejichž pořízování zvířata zbytečně netrpí.</li> </ul>
13)	Zná historii vývoje krajiny (svého regionu).	<i>Touto dílčí kompetencí se podrobně zabývá kompetence 16 – zde ji uvádíme proto, že je důležitou pro vytvoření vztahu a odpovědnosti k přírodě</i>

### Priority



Prioritou není žádná ze samostatných dílčích kompetencí, ale vyváženost mezi postoji, znalostmi a praktickými činnostmi. Důraz zde klademe na vyváženost, prioritou není ovládnutí jen jednoho aspektu bez provázanosti s ostatními (např. dokonalé znalosti bez odpovídajících postojů; žádoucí postoje bez přiměřených znalostí a konkrétního chování; apod. )

Základem postoje k přírodě je dílčí kompetence 10 (pokora). Ta může buď vycházet z uznání hodnoty přírody samotné (4), nebo z jiného duchovního a hodnotového postoje.

Znalosti (= racionální poznání, porozumění, pochopení věcí) pokrývají zejména kompetence 1, 3 a 7, každá z jiného hlediska.

Praktická činnost je obsažena zejména v kompetencích 2 a 6.

## Rozpracování podle věkových stupňů

č.	Dílčí kompetence	5 – 8	8 – 10	11 – 13	14 – 15	16 – 18	nad 19	Komentář
1)	Uvědomuje si závislost člověka na přírodě.	-	-	C	C	R	R	<i>Teprve ve vyšším věku je schopen si racionálně uvědomit svou závislost na přírodě a porozumět jí.</i>
2)	Chce a umí pobývat v přírodě.	C	C	C	R	R	R	<i>V každém věku je různý účel pobytu v přírodě – prostor pro hru, poznávání, klid a odpočinek, duchovní zážitky, ...</i>
3)	Snaží se porozumět vztahům v přírodě.	-	C	C	C	R	R	<i>V každém období pohled z jiné strany – od jednoduchých vztahů ke složitějším. Řadu poznatků získají ve škole a samostatně.</i>
4)	Uznává přírodu jako hodnotu o sobě.	-	pre C	pre C	pre C	C	C	<i>PreC v nižším věku znamená jednoduché vnímání hodnoty přírody předkládané jako hotová věc, samozřejmost. Ve vyšším věku pak k tomu přistupuje myšlenkový rozbor věci, úvahy, porozumění.</i>
5)	Vnímá časové měřítko vývoje přírody a krajiny.	-	R	pre C	C	C	R	<i>Věk 8-10, R vychází z 3.</i>
6)	Uvědomuje si dopady své činnosti na přírodu. <ul style="list-style-type: none"> <li>• K těmto dopadům není lhostejný.</li> <li>• Hledá a nachází cesty, jak svůj negativní vliv na přírodu omezit.</li> </ul>	pre C	C	C	C	C	R	<i>PreC – umět si po sobě uklidit, vychází též z 2 8-10, 11-13: vytváří si návyky, jednotlivé prvky šetrného chování jsou předkládány jako pravidla, jde zde zejména o návyky a postoje. Ve věku nad 13 přistupuje racionální porozumění a smysl šetrného chování, ve věku nad 15 navíc ještě schopnost hledat a nacházet cesty k šetrnějšímu způsobu života.</i>
7)	Umí vysvětlit a obhájit svou snahu o šetrné chování k přírodě a své postoje.	-	-	R	C	C	C	<i>11-13 R vychází z 7</i>
8)	Postupně přejímá odpovědnost za sebe i za své okolí.	C	C	C	C	C	C	<i>5-8, 8-10 odpovědnost za své chování – děti mají moc ničit, škodit, ubližovat; tato moc musí být spojena s odpovědností za vlastní chování 11-13 začíná odpovědnost za okolí (nejprve dění doma, v družině, postupně širší okolí) Rozšiřuje své „okolí“ o které pečuje, tj. „uměňuje“ své JÁ ve vztahu k okolí. „Mysli globálně, jednej lokálně!“ Realistický přístup (musí být funkční, hodnocení a volba menší zlo/větší dobro).</i>

č.	Dílčí kompetence	5 – 8	8 – 10	11 – 13	14 – 15	16 – 18	nad 19	Komentář
9)	Je si vědom globálních souvislostí.	pre C	pre C	pre C	C	C	C	<i>mladší do 13: preC znamená, že „sesazuje sebe ze středu světa“ – umí se rozdělit s ostatními, umí počkat, vnímá, že ostatní mají také svá práva a potřeby. nad 13 – postupně si začíná uvědomovat globální souvislosti</i>
10)	K přírodě přistupuje s pokorou	-	R	R	C	C	R	<i>8-10, 11-13 R vychází z 4 nad 19 R vychází z 4 a 9</i>
11)	Je si vědom, že člověk je na jedné straně součástí všeho živého, na straně druhé je člověk něco jiného než zvíře.	-	pre C	R	R	C	R	<i>preC 8-10 „Pes je můj kamarád, ale je to něco jiného, než můj brácha“. 11-13, 14-15 R vychází z 8-10 a ze 3 16-18 racionální porozumění, informace a zdroje úvah z oblastí mimo oddíl (škola apod.) nad 19 R vychází z 16-18</i>
12)	Má úctu i k těm živým tvorům (organismům), které obývají jeho domácnost a které chová či pěstuje pro svou potřebu.	-	pre C	R	C	C	R	<i>preC 8-10 umí se postarat o domácí zvíře nebo rostlinku za oknem, má je rád, ví co potřebují k životu 11-13 R vychází z 8-10 nad 19 R vychází z 16-18</i>

preC – připravuje půdu pro rozvoj kompetence

C – kompetence se rozvíjí cíleně

C – daný věk je pro rozvoj dané kompetence nejdůležitější

R – kompetence se rozvíjí v rámci už získaných návyků a jiných kompetencí

(hybná síla pro rozvoj kompetence může být jak vnější hybatel – vůdce oddílu, tak člověk sám)

## Indikátory

č.	5 – 8	8 – 10	11 –13	14 – 15	16 – 18	nad 19
1)			Během jednoho běžného dne si pořizuje záznamy, co snědl, použil, spotřeboval apod. a u každé položky vypátrá její zdroj.	Během jednoho běžného dne si pořizuje záznamy, co snědl, použil, spotřeboval apod. a u každé položky vypátrá její zdroj. Popíše koloběh uhlíku v přírodě (na lokální i globální úrovni). Uvědomuje si zásadní nepoměr mezi vodou, látkami a energií uváděnou do pohybu Sluncem vs. všemi elektrárnami		
2)	I v nepříznivém počasí vyrazí do přírody	Umí se obléci a obout tak, aby při pobytu v přírodě netrpěl. Umí využít přírodní prostředí k hrám	Bezpečně přenocuje v přírodě (za pomoci běžných tábornických pomůcek). Nepřetržitě pozoruje přírodu po dobu 1 hodiny, z pozorování pořídí záznam, vypráví o něm družině. Zná základy orientace v terénu.			
3)		Popíše v přírodě organismus a jeho začlenění do prostředí. <i>Ví, který organismus patří do jakého prostředí, co je jeho potravou, čím je on potravou, kde „bydlí“.</i> <i>Názvy – učí se názvy těch organismů, které potkává (v krajině, v okolí domova, ...)</i>	vše 8 – 10 + Popíše jednoduchý konkrétní potravní řetězec V přírodě popíše vliv zásahu nebo změny na konkrétní společenstvo. Na konkrétním příkladu vysvětlí funkci společenstva jako celku.	vše 8 – 13 + V konkrétní krajině si všimne jejích nápadných vlastností (náchylnost / odolnost ke kalamitám, erozi, povodním, ...) Všimá si „nápadných jevů“ v přírodě a krajině ( <i>podle regionu – např. výškové vegetační stupně v horách, úloha rybníků, ...</i> )		

č.	5 – 8	8 – 10	11 – 13	14 – 15	16 – 18	nad 19
4)		Neničí, netrápí, nezabíjí zbytečně (hmyz, „prašivky“)	Vysvětlí, proč je špatně, když zašlápně slimáka, kopne do houby Ví, že i organismus, který nepřináší žádný užitek člověku, má v přírodě svůj význam.		Hledá porozumění, v čem spořívá hodnota přírody, klade si otázky týkající se hodnoty přírody a hledá na ně odpovědi ( <i>čte knihy, diskutuje, uvažuje – nejde zde o hotový „správný“ názor, ale o proces hledání, uvažování, kladení otázek</i> ) Uvědomuje si, že kategorie užitečný/škodlivý není kritérium hodnoty organismu, současně chápe, že některé organismy člověku škodí (paraziti, žrouti zásob, původci chorob).	
5)			Ví, za jak dlouho „zmizí“ místo po stanu, ohniště, odpadovka	Porovná životní cyklus bakterie, byliny, stromu, slona.	Porovná geologický čas, evoluční čas, časové měřítko změn ekosystému, délku života organismů. V souvislosti s výše uvedeným posoudí časové měřítko různých dopadů lidské činnosti na přírodu.	
6)	Uklidí si po sobě (hračky, věci, ...)	Vytváří si konkrétní návyky šetrného chování, v běžné činnosti doma a v oddíle tyto návyky uplatňuje. Považuje šetrné chování k přírodě za správné.		vše 8 – 13 + Je schopen vysvětlit, proč je správné chovat se šetrně k přírodě. (totéž v jednoduché podobě i ve věku 11 – 13)	vše 8 – 15 + Uvažuje o svém chování, spotřebě, vlivu na přírodu. Na základě porozumění problému rozhoduje o svém chování a své chování je schopen korigovat. Hledá nové cesty, jak snížit svůj negativní vliv na přírodu.	
7)				Obhájí svůj postoj k separaci, recyklaci, využívání (úsporám) zdrojů ( <i>nemusí být zelený jako vůdce</i> )	Své postoje konfrontuje s okolím, snaží se pozitivně ovlivňovat okolí.. Umí argumentovat ve prospěch šetrného a udržitelného chování, zná fakta.	Zná základní filosofické postoje člověka k přírodě (např. Kohák – etika přírody, Keller, Lorenz, apod.). Umí nad těmito postoji uvažovat a zaujme k nim své stanovisko, které umí vysvětlit a obhájit.
8)	Uklidí si po sobě. Pečuje o své věci (hračky, oblečení, ...)	Zalévá květiny, pečuje o své domácí zvíře.	Přijme a splní svěřený úkol – doma, v oddíle. Přijímá odpovědnost za své chování, při přestupku uzná nutnost nápravy a případný trest.	Umí přijmout odpovědnost za svou družinu, za svůj oddíl <i>Umí se rozhodovat, přijme odpovědnost za rozhodnutí, které ovlivňuje ostatní.</i>	Podílí se na grantu střediska, okresu ... podanému obci, městu, MŽP.	Zapojí se v tisku, NNO nebo při jiných veřejných aktivitách.
9)	Umí se rozdělit o něco s druhými Umí nabídnout pomoc ve prospěch celku					

č.	5 – 8	8 – 10	11 –13	14 – 15	16 – 18	nad 19
10)				Umí začlenit tábořiště do krajiny Při zásazích v přírodě (kácení stromu, práce v lese, kopání latríny, ...) vybírá místo a způsob práce, který nejméně narušuje okolí. Při putování krajinou dokáže posoudit vhodné a nevhodné zásahy.		
11)		Prokáže základní porozumění ve smyslu „ <i>Pes je můj kamarád, ale je to něco jiného, než můj brácha</i> “. (v debatě, při hře, ...)			Umí vysvětlit nebo jiným způsobem prokáže znalost toho, jaké má člověk společné rysy se zvířaty a v čem se odlišuje.	
12)		Správně se stará o domácí zvíře, rostlinu. Vypěstuje rostlinu ze semínka.		Umí vysvětlit nebo jinak prokázat znalost, že potraviny, které nakupuje a spotřebovává, jsou produkty živých organismů, které někdo chová či pěstuje a že některé technologie a postupy způsobují utrpení zvířat. Má-li při nákupu možnost volby, vybere takové potraviny, při jejichž pořizování zvířata zbytečně netrpí.		